

Een pleidooi voor filantropie als hulpje van de verzorgingsstaat

De auteur

• De als socioloog opgeleide Theo Schuyt (1949) is sinds 2001 hoogleraar filantropische studies aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

• Daarnaast is Schuyt initiatiefnemer van onderzoeksproject Geven in Nederland (GIN) en voorzitter van European Research Network on Philanthropy.

FOTO: EDWIN VENEMA

Het overkomt Theo Schuyt nog met enige regelmaat. Bij binnenkomst stelt hij zich netjes voor: 'Schuyt, hoogleraar filantropie, aangenaam.' Het antwoord op de begroeting luidt dan niet zelden: 'Ah, u doet aan postzegels.'

Schuyt, sinds 2001 bekleder van de leerstoel Filantropische Studies, aan de VU, vertelt het met de nodige zelfspot. Toch moet de verwarring tussen 'filantropie' en 'filatelie' af en toe steken bij de man die als een van de weinigen serieus onderzoek doet naar de meest uiteenlopende vormen van vrijgevigheid. Vandaar wellicht dat hij in zijn nieuwe boek, *Filantropie – Hoe maatschappelijke betrokkenheid ons helpt te overleven*, een warm pleidooi houdt om zijn aandachtsgebied meer wetenschappelijk te verankeren. Volgens Schuyt is het hoog tijd voor een nieuwe discipline aan de universiteiten en hogescholen: de filantropologie. Met excuses voor de tongbreker.

Schuyt mag zich dan een roepende in de wetenschappelijke woestijn voelen, zijn invloed in weldoenerskringen is niet gering. Sinds 1997 verschijnt van zijn hand het tweejaarlijkse onderzoek *Geven in Nederland*, dat is uitgroeid tot het standaardwerk voor de actuele stand van zaken betreffende de vraag hoeveel huishoudens, bedrijven, fondsen, kansspelen en nalatenschappen aan de samenleving schenken.

Met deze opsomming beginnen meteen de moeilijkheden. Het blijft lastig om het begrip filantropie strak te definiëren. Het strekt zich uit van de miljarden van Bill en Melinda Gates tot het tientje voor KWF Kankerbestrijding. En is vrijwilligerswerk filantropie of hebben we het dan over liefdadigheid?

Bovendien staat filantropie ter discussie. De kritiek op de grote foundations, beheerd door de rijken der aarde, zwelt aan. Laat die miljardairs gewoon meer belasting betalen in plaats van de weldoener uit te hangen (nog afgezien van de gebrekkige democratische controle op hun handelen). Maar ook de goede doelen zouden een overbodige 'hulpindustrie' in leven houden.

Schuyt erkent de ethische dilemma's en somt ze keurig op, zonder zelf een oordeel te vellen. Hij slaat een andere weg in en probeert er 'vanuit optimisme' naar te kijken. Filantropie vormt naar zijn overtuiging geen bedreiging, maar juist een verrijking voor de democratie. Zijn ideaal is te komen tot een 'latrelatie tussen filantropie en overheid'.

Het is zijn stokpaardje. Naar aanlei-

ding van de coronacrisis schreef hij al menig opiniestuk waarin hij betoogt dat de Nederlandse overheid het alleen niet meer redt. Filantropie kan in basisbehoefte voorzien die de verzorgingsstaat niet meer voor zijn rekening wil (of kan) nemen.

Het bestaan van voedselbanken is een voorbeeld van zowel filantropie als een falende overheid en legt een fundamentele vraag bloot. Is filantropie er voor de kers op de taart: dat ene baanbrekende onderzoek, die zeer bijzondere culturele uiting? Of gaat het om het plakken van pleisters op wonden die door de verruwing op de arbeidsmarkt en een (te) zuinige overheid ontstaan?

Schuyt neigt naar het laatste. 'Hoe als gemeenschap, als samenleving, als maatschappij te overleven? Dáárover gaat dit boek.' Hoe mooi zou het zijn, filosofeert hij, als we filantropie als institutie kunnen toevoegen aan het rijtje familie, markt en overheid.

Schuyt stelt voor om meer deals te sluiten tussen gevers en overheid. Daarvoor is het wel nodig om een aantal obstakels te verwijderen. Tegenover geldstromen

vanuit de overheid behoort — anders dan bij filantropie — altijd een verplichting te staan. Bovendien wordt elke mislukking aangegrepen om de verantwoordelijke bestuurder die het heeft gewaagd met private geldschietters in zee te gaan figuurlijk op te hangen. Filantropie mag dus niet gepolitiseerd raken, waarschuwt Schuyt.

Schuyt heeft een belangrijke troef: Nederland is zeer geefbereid. We schenken jaarlijks zo'n €5,8 mrd, ruim 40% van de Nederlanders doet aan vrijwilligerswerk, en we kopen massaal een lot van een van de goede doelen.

De vraag is wel of Schuyt het niet allemaal onnodig ingewikkeld maakt. Mensen hebben hun eigen reden om te geven aan een goed doel. Daarvoor hoeven ze niet eerst een boek van een hoogleraar te raadplegen. Niettemin voorvoelt hij haarfijn dat de spankracht van de verzorgingsstaat bereikt is. We zullen filantropie inderdaad nog hard nodig hebben. En dus ook zijn nieuwe boek.

.....
Rob de Lange is redacteur van Het Financieele Dagblad.

Filantropie, Theo Schuyt, Boom uitgevers, €24,90.

SCHUYT ZIET FILANTROPIE NIET ALS EEN BEDREIGING. ZIJN IDEEAAL IS EEN LATRELATIE TUSSEN FILANTROPIE EN OVERHEID

MEER LEZEN

Geen mensen met macht of een agenda, maar wel uitblinkers in hun vak. Voor *Het herstel van Nederland* sprak Bas Mesters met o.a. een boer, een docent en een wooncoöperatiebestuurder. Allen met nieuwe, verfrissende ideeën over hoe het anders kan, als we maar willen.

Bas Mesters, *Balans*, €21,99.

Hoe lopen de hazen op het Binnenhof en laat je je als journalist niet door politici manipuleren? Aan de hand van anekdotes en persoonlijke verhalen neemt NOS-verslaggever Ron Fresen de lezer in *Acht jaar achttuur* mee in de wereld achter het politieke nieuws.

Ron Fresen, *Balans*, €21,99.

Nederland is de tweede landbouwexporteur ter wereld, maar daarmee put het wel zijn grond uit en vervuult het de bodem. Kees Kooman volgde voor *Het bekleemde land* drie jonge akkerbouwers die duurzaam kunnen en willen boeren, maar wil de consument dat ook?

Kees Kooman, *De Kring*, €21,50.

In *Code rood* reconstrueren Thijs Broer en Peter Kee hoe het coronabeleid van de overheid tot stand kwam. Hun conclusie: met onvermogen, angst, opportunisme, partijpolitieke belangen en achterkamertjespolitiek, in een land waar niemand de baas is.

Thijs Broer en Peter Kee, *Uitgeverij Plum*, €22,99.